egenskap av ASS:s sekreterare samtidigt som han var anställd vid statspolisens rennaskningsbyrå . . . Att ASS inte har chanser att vårva själar i större skala är på det hela taget ingenting att beklaga. Numera finns det demutom en socialdemokratisk studentorganisation, åtm man har större anledning att önska framgång. Medlemsantalet är ännu litet, c:a per hundra, men ledarna anser det vara mycket nog att få arbeta och propagera utan att bli betraktade som principiellt skumma element.

Den tilltagande toleransen beror säkert på att de konservativa elementen i alla kretsar nu betraktar den yttersta vänstern som det verkligt dödligt onda och därför börjar finna sig i det mindre onda. Med andra ord, den nu i alla länder aktuella differentieringen på vänsterhall erkänns också i Finland mer än förr. Men kan tillåta sig att vara glad över varje ansats till rättvis nyansering av allt det som inte är klar bläger. Det är på tiden att en sådan blir av i Finland.

På den svenskspråkiga sidan framträder nyanserna tydligare.

Ett uppskov med sjukförsäkringsreformen behöver inte med nödvändighet betyda att också genomförandet av den fria sjukhusvården och läkemedelsanhatteringen uppskjuts, påpekar Expressen (fp). De två sistnämnda reformerna beräknas öka statens utgifter med respektive 60 och 18 milj. kr. per år, vilket är avsevärt mindre än kostnadsökningen för sjukförsäkringen.

Ett krux för den fria sjukhusvården är emellertid bristen på sjukhusplatser. I England kommer sjukhusvården att bli kostnadsfri i början av juli, och det skulle säkert vara nyttigt att skicka ut svenska observatörer med uppdrag att studera hur man där övervinner svårigheterna. De engelska erfarenheterna bör kunna få stort värde för oss vid bedömandet av möjligheten att genomföra den fria sjukhusvården år 1956.

Det var inte många månader sedan finansminister Wigforss talade om att det skulle bli nödvändigt med en reformpaus här i landet. Redan beslutade socialreformer skulle dock inte uppskjutas, enligt vad som befonades på ledande socialdemokratiskt håll. I dag är det förmodligen inte lika lätt att göra så kategoriska uttalanden.

som den vid varans användning gär förlorad.

Mängdv.-orna kunna benämnas enligt många olika synpunkter, såsom a) efter kemisk art, b) efter fysikaliska egenskaper, c) efter tillkomst och användning, d) efter tillfällig form.

B. En *formvara är en för konstruktionsändamål avsedd vara med viss mätbestämd framställning*, som mer eller mindre tydligt kvarstår efter bearbetning och hopfogning till den färdiga varan. vilken för en och samma formvara kan variera. Formvarorna kunna vara av följande tre slag:

1. Endimensionellt bestämd formvara har bestämd tjocklek men tämligen godtyckliga dimensioner i övrigt.

2. Tvådimensionellt bestämd formvara har bestämt tvärsnitt men tämligen godtycklig längd.

3. Tredimensionellt bestämd formvara har alldeles bestämd form.

C. En *askvara är ev. vara som utgöres av en viss art av detaljer eller den, som skiljer sig från den tredimensionellt bestämda formen därigenom att de enskilda föremålen äro utformade för ett bestämt ändamål (exempelvis, som ej förutsätter sammanbyggnad med liknande föremål i princip) ett obegränsat antal.*

Till detta schema fogas rekommendationen att för stora delar av grupperna B 2 använda ordet *stång*.

Detta sinnrika system bör enligt TNC följas i största utsträckning. I de fall där detta icke skett är det önskvärt att språket korrigeras till överensstämmelse med systemet. *Nattlinne och gångjärn* bör som varor hänföras till C. Orden däremot tillhör resp. Ab och Aa. Till råga på olyckan är de missvisande. Nattlinnen kan vara av flanell och gångjärn av missing. TNC har observerat båda fallen och för gångjärn föreslagit gångled, under det att nattlinnet fått vila tills vidare.

En av byggare för sin användbarhet högt skattad vara kallar L-balk. Den bör enligt TNC kallas "L-stång av (varmvalsat) stål". Motivet är närmast att vissa motsvarande valsverksprodukter har namn av typen *vinkeljärn*, vilket är inkorrekt (vara av typ B 2 och benämning av typ Aa). Konsekvensen bjuder då att ordet *stång* införes som del i namnen för alla element i varugruppen. Balk skall emellertid som hittills få betyda längsträckt konstruktionsdel med huvudsakligen transversell last. Därav uppstår den märkliga situationen att två personer som fattar i var sin ända av en I-stång och lyfter den, varvid den blir transversellt belastad av sin egen tyngd, finner sig stå och hålla i en I-balk.

I sitt elfte häfte, publicerat 1947, presenterar TNC ett system för benämning av kaskärl, varmed avses "de don vilka tjäna som behållare eller underlag för mat, som skall varmberedas". Handlagens utformning befinnes utgöra den mest rationella grunden för indelning. Med handlagens hjälp särskilja *kastrull, gryta, kittel* och *panna*. Några definitioner skall citeras:

Kittel: förhållandevis djupt kaskärl med tvärgrepp eller en enda båggrepp, t. ex. pipkittel.

Panna 1: förhållandevis grunt kaskärl med skaft, t. ex. stekpanna, pannkakspanna, plättpanna.

Regeln bjuder att *kaffepanna* bör benämnas *kaffekittel*, varmed då avses "pipkittel för kaffe".

Frågan om "sammanättningar av storhets- och enhetsnamn" är befunnen vara av största vikt och behandlas vid flera tillfällen. Här firar systematiken triumfer. Samtidigt får TNC tillfälle att ge uttryck åt sin önskan att begreppens benämningar skall vara beskrivande, men dock icke, om de beskriver "felaktigt eller missvisande", ha "ett allt för starkt *sken av att vara beskrivande*", en rimlig önskan, men som alltför pedantiskt tillämpad kan leda till orimliga resultat. Ett exempel är ordet *volymvikt*, som TNC vill ha bort. Mätt med dessa mått är det nämligen format som om det skulle avse en produkt, medan det i själva verket avser en kvot. Sådant är för TNC förkastligt.

Ett ord av delvis samma karaktär är *motståndsmoment*. Om denna term skriver TNC att "den är oegentlig, emedan den icke representerar något verkligt moment, varmed bör förstås storhet multiplicerad med någon potens av avståndet till viss punkt, axel eller yta eller med en produkt av två sådana avstånd". Ordet döms ut, och som ersättning föreslås *böjmotstånd*. Till saken hör att det engelska namnet på företeelsen är *moment of resistance*, det tyska *Widerstandsmoment* och det danska *modstandsmoment*. Härnyn till hävd och internationell förståelse får alltså vika för det konsekventa tillämpandet av systemet.

Det må räcka med dessa exempel.

Den första fråga som nu inställer sig är huruvida det är önskvärt med ett språk om vilket man kan säga att det är matematiskt korrekt, den andra huruvida det är nödvändigt, den tredje om det är möjligt att införa det.

Helt möjligt är det naturligtvis inte. Skomakarna kommer säkerligen alltid att kallas skomakare, även om de flesta av dem inte gör, endast lagar skor. Kyrkogårdarna kommer att behålla namnet kyrkogårdar, även om de ligga långt från kyrkorna. Många av de tekniska termer som TNC vill utrota är tvivelsutan lika omöjliga att utrota.

Den andra frågan, den om nödvändigheten, måste också besvaras med nej. Språket fyller på ett tillfredsställande sätt sin funktion som kommunikationsmedel, om varje begrepp har en benämning sådan att den, placerad i sitt språkliga sammanhang, inte misstörstås av dem till vilka framställningen riktar sig.

Slutligen frågan om det matematiskt korrekta språkets önskvärdhet. Om en sak icke är nödvändig och icke möjlig, lönar det sig föga att diskutera dess önskvärdhet eller icke önskvärdhet. Gäller det nytillkomna begrepp, måste dessa givetvis ges nya namn, och det är önskvärt att dessa namn utformas med tillbörlig hänsyn inte bara till enkelhet och logisk oantastlighet, utan också till likhet med närliggande världsspråk, eftersom de sent kommer att bli intagna i lexika, och att de sedan snabbt lära ut till alla brukare. Övriga ingrepp är i flertalet fall obehövliga.

När nu emellertid sådana ingrepp oupphörligt göra och till råga på allt av en institution med begränsad auktoritet har man anledning att bli betänksam. I den stund en tillräckligt stor del av lärarna vid de tekniska högskolorna gav vika för TNC:s paroller skulle en yngre generation av svenska tekniker inte komma att förstå de äldres språk, och det är inte säkert att de äldre mangrant ville lära sig de yngres, och även om den rent teoretiska förståelsen inte på någotdera hållet saknades, så måste skillnaden i språkbruk bli besvärlig. Man vanne ingenting med att kalla motståndsmomentet böjmotstånd, gängjärnet gängled och kaffepanna "pipkittel för kaffe", men man skulle åstadkomma en språkförbistring som redan i och för sig måste bli obehaglig, inte minst för ingenjör Planerta själv.

H. T—n

Ingenjör Planertz som språkvårdare

Av tekn. dr ÅKE HOLMBERG

Om man går metodiskt tillvägga, lyckas allt", var redan ingenjör Planertz' valspråk. Tanken är således inte ny, inte heller dess formulering. Om den hade varit det, hade den med fördel kunnat tas till valspråk av den institution vars namn är Tekniska Nomenklaturcentralen (TNC). Denna vill emellertid helst göra sina ord och ordkombinationer själv och inte välja sådana som redan är präglade. Varken i metoden eller i de självmedvetna förhoppningarna är emellertid den planertzska andan att ta miste på.

TNC är en institution som med stöd av bl. a. akademier, högskolor och statliga verk har att vårda sig om och ge råd rörande teknisk nomenklatur. Dess verksamhet kommer till synes genom små häften, som sedan år 1943 publiceras med i genomsnitt ett par nummer per år och som innehåller dels sammanställningar av uppsatser i Teknisk Tidskrift, dels fristående utredningar ägnade åt någon speciell språkfråga. Emellertid är TNC:s betydelse avsevärt större än dessa små häften skvallrar om. I officiellt och halvofficiellt tryck samt i stora delar av den svenska litteratur som skrivs och läses av tekniker framträder TNC:s införda tydligt. Om saken inte stode så skulle alla kommentarer vara obehövliga.

Sin verksamhet har TNC lagt upp efter stora linjer. Framför allt vill den skapa ett matematiskt korrekt språk och arbetar flitigt i enlighet med denna avsikt. Följande exempel må belysa saken.

År 1946 publicerade TNC sitt sjunde häfte med bl. a. en utredning rörande varunamn. De varor som skulle benämnas klassificerades i tre huvudgrupper och ett antal undergrupper enligt följande schema (citat:en har något förkortats):

A.: En *mängdvara är en vara för vilken utom kemiska och fysikaliska materialegenskaper endast mängden är av intresse medan bestämd geometrisk form saknas eller är intresselös efter-*

Det var inte många månader sedan finansminister Wigforss talade om att det skulle bli nödvändigt med en reformpaus här i landet. Redan beslutade socialreformer skulle dock inte uppskjutas, enligt vad som befonades på ledande socialdemokratiskt håll. I dag är det förmodligen inte lika lätt att göra så kategoriska uttalanden.

Roligast

i hela serien

tycker ci själva på förlaget om

Jack Iams

Konsuln som missade båten

SCEN 1:

(i en småstad vid Kongofloden)

Freddie Benson (ung livande vicekonsul) förlänar skattebetalarnas dyrbara tid med betraktelser över sekreterarens långa, vilskapta och i hög grad oetyrtta ben.

Brutal scenförändring:

Philippa Darrow (storvitt)gerska) kommer instormande för att rapportera förlusten av sin bästa gorilla, Mamma Bu-bu. I förbifarten meddelar hon också att konsuln ligger mördad i gorillans övergivna bur.

Detta är den originella upptakten till en alltigenom originell deckare.

GEBERS KRIMINALSERIE

Gebers Inb. 7:50

Gäller det "magen"

får Ni fullständiga och vederhäftiga informationer i

NANNA SVARTZ

MAG- och TARMKANALENS SJUKDOMAR

Ur innehållet:

Akut magkatarr — Kronisk magkatarr — Magsår — Magkräfta — Nervösa magbesvär — Tarmkatarr — Blindtarmsinflammation — Förstoppning — Hemorrojder — Bukhinneinflammation — Gallsten.

Illustr. 9: 50, inb. 12: —

★

Hösnuva, nässelfeber, astma,

ofta även eksem, är sjukdomar som orsakas av överkänslighet för vissa ämnen. Om dessa sjukdomar har vetenskapen på senare tid gjort mycket intressanta rön, som läggs fram i

HAQVIN MALMROS m. fl.

ALLERGISKA SJUKDOMAR Illustr. 10: —, inb. 12: 50

I serien "VÅR TIDS MEDICIN"

BONNIERS

Antologi om friheten

KNUT HAGBERG: Frihetens bok.
Natur och Kultur. Pris 11 kr.

Fil. dr KNUT HAGBERG har i en bok på 240 sidor samlat mer än fyrtio uttalanden av skilda författare om friheten; det genomsnittliga utrymmet för varje författares är alltså så litet att det är svårt att få en sammanhängande bild av vederbörandes uppfattning. Om bokens tillkomst och urvalsmetoderna har redan utgivare och förläggare tvistat. Utan att lägga sig i diskussionen kan man fastställa att boken inte fyller sitt ändamål. Dr Hagberg har som kristen och konservativ en speciell uppfattning om friheten, och denna har starkt präglat urvalet. "Såsom varande okunnig på det ekonomiska området har antologiredaktören nästan helt förbisett den sidan av saken, vilket förvisso är en stor brist" — ja, det är det minsta man kan säga.

Hur orimligt urvalet är framgår av att en rad konservativa författare, som icke enligt vanligt språkbruk är representativa för frihetsidén, fått bidra med långa avsnitt, t. ex. de Maistre och Disraeli. Då kampen för tankefrihet i stor utsträckning varit en kamp också mot vissa religiösa

förestållningar, har män som Milton, Bayle och Voltaire inte fumnit plats. De mest typiska frihetsvaterländerna under 1800-talet och början av 1900-talet (såsom Bentham, Tocqueville, T. H. Green, Hobhouse) är inte representerade; nästan otroligt är att man inte finner en rad av J. S. Mill. Det lönar sig under dessa förhållanden inte att diskutera skilda urvalsprinciper: det är nog att fastslå att boken är oanvändbar. Varför inte i stället översätta någon av de förträffliga anglosachsiska sammelverken eller undersökningarna i ämnet?

H. T—n

Tidig Kenneth Roberts

Det båsta med *Kapten Förtiktig* (Bonniers, kr. 5:50, som *Kenneth Roberts* skrev redan 1934, är att författaren inte lätsas presentera något annat och djupsinnigare än en vanlig hederlig sjöroman, som läsaren i all anspråkslöshet skall "känna sig förströdd av. Man vänder snabbt bladen, som förtäljer om en rad härliga drabbningar mellan kapare och kofferdiater nägon gång under Napoleonskrigen, om äntringar, fängenskap och sjökmande flykt, om straudhugg i brittiska och franska kustställer, om ett säreget besök hos Talleyrand och om ett annat på ett spelhus i Paris. Man märker med förnöjelse att skurken här svartare och svartare och hans motpart ljusare och ljusare, och när man nått tätt sitta sådan tickar man författaren, som här låter kvinnan mellan dem båda åstägen välja rätt sida.

Skurken känner man igen på hans ena nedhängande ögonlock, som döljer ett svart öga, och på hans ranpande röst, som later som när en kvast lätt sopar över en stentrottoar. Hjälten är den också som när en såg arbetar i kvistigt trä, och någon gång spar den efter ljudet av två tegelstenar som gnida mot varandra. Man måste kunna skilja på denna art av rapning och den som uppstår när en fil åras över strängarna på en väldig fiol, annars kan det hända att man förväxlar rösterna på två av personerna i boken. Detta sätt att karaktärisera blir till vad som kallats det "virila" i Roberts berättarkonst. Kapten Förstiktig själv har lite blygsammare röst, men i stället äger han ett slags sjätte sinne, som kommer honom att på ett tidigt stadium ana att saker och ting inte står rätt till. Hjältinnan är en herstisk bönsa som gillar att svepa sina vackra axlar i kinesiska jackor och gärna yttrar sig i stenstil. Det vore synd att säga att Kenneth Roberts är märklig som personskildrare, men ibland lyckas han med någon bifigur: i den här boken är det den krumelurtiske franske kapitenen, som tycker om kvinnor, men älskar aforismer.

Tidsfärgen vållar inte Kenneth Roberts några bekymmer: han sänger in en klick här och där i en replik eller fastnar liksom avsiktslöst vid en interiördetalj från ett engelskt överklassahem. Elegant, men ytligt: färgen tränger inte igenom, och på något egendomligt sätt har man länga stycken en känsla av att befinna sig mitt ibland amerikanska he-men av ett högst modernt snitt. Vad han däremot är specialist på är uppgörelser i ord mellan män som skall köpa båtar av varandra. Jura ut varandra svurkor eller störta varandra i fördärvet. Dialogen får ibland en nästvass stringens, och länsen känner att här fintar fäktmästare. — Lisbeth och Louis Renner har översatt.

T. Hn.

KORT OM BÖCKER

PLANLOS PRESSPRESENTATION.

I *Lars Ulvestams* Verdandiskrift om *Modern amerikansk press* (Bonniers, 2 kr.) får man veta att Westbrook Pegler, som verkligen är en av den amerikanska pressens största filbundar, har kallat Walter Winchell, en kåsör som mera av en slump råkat befinna sig på den progressiva fronten, för "dasajournalist". Det är en uppgift som saknar intresse, och det finns andra av samma slag i denna skrift, som däremot inte ger någon klar föreställning om hur de största tidningarna och tidskrifterna i Amerika ser ut, vad de har för arbetsprinciper, förtjänster och fel. Att överskådligt redogöra för detta stora ämne på ett så begränsat ut-

Vi hålla stängt

2 timmar i morgon

på H. Maj:t Konungens 90-årsdag

För att bereda vår personal tillfälle att deltaga i hyllningarna för Sveriges gamle monark ha vi beslutat stänga våra affärslhus två timmar i morgon, den 16 juni. I de centrala delarna av staden hålles stängt kl. 14—16, å Söder, dit kortegen anländer senare, kl. 14.30—16.30.

PAUL U. BERGSTRÖM AB • ENHETSPRIS AB EPA • AB VARUHUSET GRAND BAZAR • HERM. MEETHS AB • MILITÄR EKIPERINGS AB (MEA) • AB NORDISKA KOMPANIET • CARL AXEL PETTERSSON AB • AB STRÖMS HERREKIPERING • AB SIDENHUSET • TEMPO AB • ÅHLÉN & HOLM AB

DAGENS NYHETERS SKRIFTSERIE

För att ge Dagens Nyheters inlägg i den politiska, sociala och ekonomiska debatten en mera permanent gestalt än tidningsspalterna erbjuder kommer artiklar på dessa områden, vilka varit publicerade som ledare eller på kultursidorna, att ges ut i bokform under den gemensamma beteckningen *Dagens Nyheters skriftserie*.

Den första volymen föreligger nu och bär titeln *Utrikespolitik och försvar* (Bonniers, 2 kr.). De här sammanförda ledande artiklarna, som behandlar frågan om samverkan västerut, har intagits oförändrade och i tidsföljd, vuvefter som avslutning den speciellt militära sidan av problemet belyses i de expertartiklar som stod att läsa i Dagens Nyheter i början av april.

rymme som Verdandiskrifternas kräver en helt annan stringens och planmässighet än den som författaren har uppbådat.

T. J—n.

Goyaprocessen slutligt avgjord

Högsta domstolen har meddelat dom i tvisten om den Goyamålning som skepperedare Ludwig Braathen på sin tid köpte av fru Signe Streletskie. I likhet med Svea hovrätt har högsta domstolen ogillat Braathens talan om återgång av köpet och förpliktat honom att till fru Streletskie utge resterande köpeskilling med 32.000 kr. jämte ränta och ersättning för rättegångskostnaderna med 5.200 kr.

Köp ej "vitt" på svart börs!

Något spår på giftfynden från apoteket Storken fick polisen inte upp på måndagen. Kriminalen vill genom pressen vädja till honom att ställa om så att det livsfarliga tjuvgodset åter kommer i apotekets besittning.

Trollgen känner tjuven inte till giftets fruktansvärda verkningar, och om han säljer det som något narvstillande medel kan många personers liv sättas på spel. Allmänheten bör därför vara ytterst försiktig och inte köpa "vitt" på svarta börsen.

Två IKU-tillverkningar med tonvikt på kvalitet.

1. Patentskärt tillverkningssystem
2. Perfekt skräddarsydd.

Begär pris, typprover eller demonstration.

A.B. IKU

Grev Turegatan 20. Tel. 61 25 96.

I dag

börjar försäljningen av "Vacker sol"!

Ja, så heter den, "Bo-Sun", av välchaussersade svenskor så uppskattade firman CLARK's nya fritidsko, som just kommit in till NK. Den finns i många färger — brunt, grönt, rött och blått samt i kombinationen brunt/vitt. Alla har mjuka gummisulor — en härlig sommarko, lika användbar i sta'n som på landet. Pris per par **42:50**

Samtidigt kom en annan modell från CLARK — Dellwood — i brun mocka med brunt skinn. Sula och klack i rågummi. Pris . . **42:50**

I dag kl. 9 börjar försäljningen av de nya skorna från Clark på Damskoavdelningen, bottenvån.

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★

Kestos har åter kommit in!

Kestos bysthållare är en favorit hos damerna. Efter att inte ha funnits sedan flera år tillbaka har den nu åter kommit in — ett angenämt meddelande, inte sant? *Kestos* finns i bomull, spets och nylon. Priserna är resp. **7:75, 9:50, 13:—**

Korsettavdelningen, 1 tr.

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★

Den heter Poncho —

denna utomordentligt trevliga och klädsamma strand- och fritidsjacka. Materialet är 100 % bomull. Ni får den i röd/vit, grön/vit och blå/vit randning. Den första sändningen såldes slut på ett par dagar — se till att Ni inte missar detta tillfälle! Priset är lägt, endast **34:50**

Strandshopen, 2 tr.

★

Ab Nordiska Kompaniet

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.